

Põhiõigused ELi piiridel: FRA aruannetes osutatakse eesootavatele probleemidele

Kahes uues Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti (ingl European Union Agency for Fundamental Rights - FRA) aruandes kirjeldatakse inimõiguste olukorda ELi õhu- ja maismaapiiripunktides, mille kaudu võivad ELi esmakordselt siseneda nii varjupaigataotlejad kui ka tööalaselt, seksuaalselt ja organiäri eesmärgil ärakasutamise ja inimkaubanduse ohvriks langenud inimesed.

Aruanded põhinevad viies lennujaamas ja kuues peamises maismaapiiripunktis teostatud uuringutel ning näitavad, millises ulatuses võib ELi piiridel esineda põhiõiguste rikkumist. Nimetatud uuringutes ja FRA varasemas aruandes, milles käsitleti põhiõiguste olukorda ELi lõunapoolsetel merepiiridel, kirjeldatakse ELi sisenevate inimeste kohtlemist ning antakse soovitusi inimõiguste olukorra parandamiseks.

„ELi piirid on liidu esimene puutepunkt välismaailmaga. Sealt saab alguse ELi põhiõiguste tagamise kohustus,“ ütles FRA direktor Morten Kjaerum. „Igasugune ELi tegevus välispiiride haldamiseks peab vastama põhiõiguste austamise põhimõttele. Põhiõiguste hõlmamine Schengeni piirikontrolli hindamisse on juba samm õiges suunas. Samas julgeolekukaalutlused piiridel ei tohi olla olulisemad inimeste põhiõigustest, mis peavad tänapäevases ja integreeritud piirihalduses olema kesksel kohal.“

Kahes uues aruandes tuuakse esile hulk probleeme, mis mõjutavad ELi saabuvate kolmandate riikide kodanike põhiõigusi. Nende leidude taustal teeb Põhiõiguste Amet mitu ettepanekut põhiõiguste kaitse parandamiseks ELi välispiiridel, adresseerides oma tähelepanekud ELi ja liikmesriikide tasandi poliitikakujundajatele, ELi välispiiriagentuurile Frontex ja piiripunktides töötavatele tegevametnikele. Põhiõiguste Amet teeb oma aruannetes näiteks alljärgnevad ettepanekud:

- Olgugi et piirivalveametnikke juhendatakse isikuid professionaalselt ja lugupidavalt kohtlema, leidis osa uuringus osalenud reisijaist, et piirivalveametnikud ei olnud abivalmid, ei vastanud küsimustele ja suhtlesid üleoleva tooniga. ELi liikmesriigid peaksid seega rakendama tõhusaid meetmeid, et **tegeleda reisijate suhtes lugupidamatu käitumise raskete vormidega.**
- Vähem kui pooled lennujaamade piirivalveametnikest ütlesid, et nad teavitasid piiril üksikasjalikult kontrollitud inimesi sellest, miks neid kontrollitakse. Üle kahe kolmandiku vastanutest teatasid ka, et nad ei ütleks inimestele, kellel ei lubata ELi siseneda, kust saada õigusabi. Piirivalveametnikud peavad kõigile reisijatele, kes läbivad üksikasjaliku kontrolli või kellel ei lubata ELi siseneda, andma **õigeaegset ja asjakohast teavet.** Samuti peaksid liikmesriigid olema aktiivsemad piirivalveametnike keeleõppe edendamisel ja tagama piiripunktides tõhusad suulise tõlke võimalused.
- Maismaapiiripunktides ütlesid kaks piirivalveametnikku kolmest, et nad ei algataks varjupaigamenetlust isegi siis, kui reisija ütleb, et lähteriiki tagasisaatmisel oleks ohus tema elu või vabadus. Lennujaamades oli ainult 22% kõigist piirivalveametnikest saanud

kirjalikke suuniseid selle kohta, kuidas teha kindlaks võimalikke inimkaubanduse ohvreid. Piirivalveametnike tuleb seega **paremini koolitada ja neid tuleks õpetada** paremini ära tundma varjupaigataotlejaid või inimkaubanduse ohvriks langenud sisserändajaid. Piirihaldusasutused peaksid samuti tagama, et lastega tegelevate piirivalveametnike jaoks oleksid kehtestatud protseduurid ja et neil oleks võimalik osaleda koolitustel.

- Sisserändajate jaoks, kellel ei lubata ELi siseneda või kes on saanud dokumentideta, ei ole tihti saadaval ruume, mis vastaks piisaval määral nende vajadustele, olgugi et inimesi võidakse seal hoida mitu tundi; mõnes lennujaamas peeti neid kinni koguni mitu päeva. Liikmesriigid peavad hoolitsema selle eest, et inimestele, kellel ei lubata ELi siseneda, on olemas **põhivajadusi rahuldavad ruumid**, sh et neile tagatakse toit ja vesi.

Põhiõiguste Ameti korraldataval täna algaval **põhiõiguste aastakonverentsil** keskendutakse käesoleval aastal põhiõiguste ja ELi sisserände teemadringile. Lisaks piirihaldusele arutatakse konverentsil veel selliseid küsimusi nagu lastekaitse, välismaalaste integratsioon ning mõnedes piirkondades üha suurenevad migrantide vastu suunatud rassismiilmingud. Osalejad arutavad samuti vastuvõtvates riikides ELi välispiiridele hiljuti avaldunud surve tõttu tekkinud probleeme ja viise olukorra lahendamiseks. Konverentsi kodulehelt leiate selle [ajakava](#) ja ülevaate osalejatest.

Aruannete täisversioone on võimalik alla laadida järgmiste linkide alt:

- [Põhiõigused lennujaamades: piirikontrollid viies rahvusvahelises lennujaamas Euroopa Liidus](#)
- [Põhiõigused maismaapiiridel: tähelepanekud valitud piiriületuspunktide kohta Euroopa Liidus](#)

Lisateavet konverentsi kohta annab Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti meediaüksus

E-post: media@fra.europa.eu / Tel: +43 1 5803 0642

Märkused toimetajatele:

- Lennujaamade piiripunkte käsitleva aruande välitööd toimusid Charles de Gaulle'i (Prantsusmaa), Fiumicino (Itaalia), Frankfurdi (Saksamaa), Manchesteri (Ühendkuningriik) ja Schipholi (Hollandi) lennujaamades.
- Maismaapiire käsitleva aruande välitööd toimusid El Tarajalis ja Ceutas (Hispaania/Maroko), Kapitan Andreevos (Bulgaaria/Türgi), Kipis (Kreeka/Türgi), Medykas (Poola/Ukraina), Röszes (Ungari/Serbia) ning Vyšné Nemeckés (Slovakkia/Ukraina).
- Põhiõiguste Ameti muu varjupaiga-, rände- ja piiriküsimustega seotud tööga, sh seonduvate väljaannetega tutvumiseks, palun külastage Põhiõiguste Ameti kodulehte